

Ο Βενιζέλος και η εκτέλεση των Εξι

Λέγεται πως την ημέρα της εκτέλεσης των Εξι στο Γουδί το 1922, ζήτησαν από έναν στρατιώτη του εκτελεστικού αποσπάσματος να αποχωρήσει διότι περίσσευε. Αρνήθηκε. «Είμαι Μικρασιάτης», είπε. «Θα μείνω να τουφεκίσω». Λέγεται ακόμη πως υπήρξαν περιπτώσεις που στρατιώτες πλήρωσαν συναδέλφους τους στο εκτελεστικό απόσπασμα προκειμένου να πάρουν τις θέσεις τους.

Στον απόηχο της εθνικής καταστροφής, η λαϊκή οργή απέναντι στους υπεύθυνους ήταν τεράστια. Από την άλλη, όλοι γνώριζαν ήδη από τότε ότι η δίκη αυτή ήταν τουλάχιστον παράτυπη (στρατοδικείο για πέντε πολιτικούς; Ο μόνος στρατιωτικός ήταν ο Χατζανέστης – συν οι δύο απόστρατοι, Γούδας και Στρατηγός, οι οποίοι, ύστερα από «παζαρέματα» στο παρασκήνιο, δεν εκτελέστηκαν), ενώ η ετυμλογία προα-

ποφασισμένη. Η δε κατηγορία περί δόλου των υπευθύνων δεν ευσταθεί. Τα σφάλματά τους ήταν εγκληματικά, πράγματι, όχι όμως και να δικαστούν επί εσχάτη προδοσία.

Όταν διεξάγεται η πολύχρονη δίκη στη σημερινή Παλαιά Βουλή, ο Βενιζέλος δεν είναι κυβέρνηση. Την εξουσία έχει κατάλαβει η Επαναστατική Επιτροπή των Πλαστήρα, Γονατά κ.ά. (βενιζελικών δηλαδή), ενώ ο ίδιος ο Βενιζέλος έχει επιφορτιστεί από αυτήν με διαπραγματεύσεις με την Τουρκία.

Τι άποψη είχε ο ίδιος ο Βενιζέλος για τη δίκη; Μπορούσε να εμποδίσει την εκτέλεση και δεν το έκανε; Στο βιβλίο του «Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως πλαστοουργός Ιστορίας» (εκδ. Πατάκη), ο Θανάσης Διαμαντόπου-

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ

λος αναφέρει την επίσκεψη που δέχεται, και ενώ διεξάγεται η δίκη, ο Βενιζέλος από τον στενό συνεργάτη του από την περίοδο 1917-1920 (αντιπρόεδρο, μάλιστα, εκείνης της κυβέρνησης), Εμμανουήλ Ρέπουλη. Ο τελευταίος τον πιέζει αφόρητα «χάριν του πολιτικού πολιτισμού» του, να παρέμβει για τη σωτηρία των κατηγορουμένων. Σύμφωνα με τον Ρέπουλη, ο Βενιζέλος απαντά: «Ως άνθρωπος θλίβομαι διά την τύχην των υποδίκων. Ως πολιτικός αδιαφορώ... Να επέμβω διά να σωθή ο Γούναρης; Διά να ταφώ εγώ τελειωτικός;».

Ο ίδιος ο Πλαστήρας είχε επιμείνει να μην ανακατευτεί διόλου στη δίκη ο Βενιζέλος· να μην αμαυρωθεί το όνομά του. Πάντως, χρόνια αργότερα,

σε συζητήσεις, ο Βενιζέλος θα αποφανθεί ότι η εκτέλεση έγινε για λόγους κατευνασμού του όχλου επαναλαμβάνοντας ότι «ήταν επιβεβλημένη, τουλάχιστον, η εκτέλεση Γούναρη και Χατζανέστη».

(Συμφωνώ με τον συγγραφέα: ο Χατζανέστης, ο οποίος είχε τα προβλήματά του, διοίκησε περίπου 2,5 μήνες μονάχα τη Στρατιά Μικράς Ασίας· δεν του άξιζε τέτοια μεταχείριση, τέτοιο οικτρό τέλος).

Ο Βενιζέλος δεν ασχολήθηκε με τους Εξι που εκτελέστηκαν. Ίσως επειδή κατανοούσε ότι με την εκτέλεση αυτή το αντιβενιζελικό στρατόπεδο θα έμνε ακέφαλο. Μονάχα ένας Ιωάννης Μεταξάς είχε απομείνει πλέον. Και σίγουρα δεν έβλεπε – ή δεν μπορούσε να δει – τη σχέση του ως «Εθνάρχη» με την Ιστορία, την οποία πιθανώς να έβλεπε ο Ρέπουλης όταν τον εκλιπάρησε να παρέμβει ώστε να μην γίνει η εκτέλεση.